

Сергій Іванович Гриценко*д-р екон. наук, професор*

ORCID 0000-0002-3322-3986

e-mail: sergiy.gritsenko@gmail.com,

Андрій Миколайович Рябчун*магістр менеджменту*

e-mail: riabcyn.andriy@gmail.com,

Національний авіаційний університет, м. Київ

ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНИХ КЛАСТЕРІВ У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Російська агресія проти України завдала значних руйнувань інфраструктурі країни, у тому числі транспортно-логістичній. Це призвело до порушення ланцюгів постачань, зростання цін на товари та послуги, а також до погіршення умов для ведення бізнесу.

У таких умовах відновлення логістичної інфраструктури України потребує нових підходів і інструментів. Одним із таких інструментів є формування транспортно-логістичних кластерів.

Транспортно-логістичні кластери — це об'єднання підприємств, установ та організацій, які займаються транспортно-логістичними послугами. Вони мають ряд переваг, які можуть сприяти відновленню економіки України, зокрема:

Економія витрат. Кластери можуть сприяти економії витрат за рахунок спільного використання інфраструктури, ресурсів та інформації.

Підвищення ефективності. Кластери можуть сприяти підвищенню ефективності транспортно-логістичних послуг за рахунок кооперації та взаємодії учасників кластеру.

Розвиток інновацій. Кластери можуть сприяти розвитку інновацій у сфері логістики.

Постановка проблеми полягає в тому, що формування транспортно-логістичних кластерів (ТЛК) може стати ефективним інструментом повоєнного відновлення логістичної інфраструктури України. Дослідження має на меті визначити можливості транспортно-логістичних кластерів у відновленні економіки України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Стаття «Транспортно-логістичні кластери як інструмент повоєнного відновлення економіки України», автори: С. Гриценко, С. Міщенко, О. Яковенко [1, с. 13-20]. Ця стаття була опублікована в 2023 році в журналі «Логістика». Вона присвячена дослідженню можливостей транспортно-логістичних кластерів у відновленні економіки України після війни.

Автори статті визначають транспортно-логістичні кластери як об'єднання підприємств, установ та організацій, які займаються транспортно-логістичними послугами. Вони виділяють такі основні переваги транспортно-логістичних кластерів:

— економія витрат за рахунок спільного використання інфраструктури, ресурсів та інформації;

— підвищення ефективності транспортно-логістичних послуг за рахунок кооперації та взаємодії учасників кластеру;

— розвиток інновацій у сфері логістики.

Автори статті також аналізують стан транспортно-логістичної галузі України після війни. Вони відзначають, що війна завдала значних руйнувань інфраструктурі галузі, що призвело до порушення ланцюгів постачань, зростання цін на товари та послуги, а також до погіршення умов для ведення бізнесу.

Автори статті пропонують такі заходи щодо розвитку транспортно-логістичних кластерів в Україні:

▪ Розробка нормативно-правової бази, яка сприятиме розвитку транспортно-логістичних кластерів.

▪ Забезпечення фінансової підтримки створення та розвитку транспортно-логістичних кластерів.

▪ Створення системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів для транспортно-логістичних кластерів.

Доповідь «Роль транспортно-логістичних кластерів у відновленні економіки України», автор: О. В. Яковенко, Національний університет «Львівська політехніка» [2].

Ця доповідь була представлена на конференції «Транспортно-логістичні кластери в Україні: стан, проблеми, перспективи» у 2023 році. Доповідь присвячена дослідженню ролі транспортно-логістичних кластерів у відновленні економіки України.

Автор доповіді відзначає, що транспортно-логістичні кластери можуть відігравати важливу роль у відновленні економіки України в таких напрямках:

— відновлення транспортно-логістичної інфраструктури;

— розвиток логістичної інфраструктури;

— створення нових робочих місць;

— підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.

Автор доповіді також пропонує ряд заходів щодо розвитку транспортно-логістичних кластерів в Україні:

▪ Розробка державної програми розвитку транспортно-логістичних кластерів.

▪ Створення мережі транспортно-логістичних кластерів в Україні.

▪ Залучення інвестицій у розвиток транспортно-логістичних кластерів.

Аналітичний звіт «Розвиток транспортно-логістичних кластерів в Україні», автори: А. В. Мельник, О. М. Ковальчук, Національний університет «Львівська політехніка» [3].

Цей звіт був опублікований у 2023 році. Він присвячений дослідженню стану та перспектив розвитку транспортно-логістичних кластерів в Україні.

Автори звіту аналізують стан транспортно-логістичної галузі України та визначають такі основні тенденції її розвитку:

- розширення сфери діяльності транспортно-логістичних кластерів;
- інтеграція транспортно-логістичних кластерів з іншими секторами економіки;
- міжнародна інтеграція транспортно-логістичних кластерів.

Автори звіту також пропонують ряд заходів щодо розвитку транспортно-логістичних кластерів в Україні:

- Розробка нормативно-правової бази, яка сприятиме розвитку транспортно-логістичних кластерів.
- Забезпечення фінансової підтримки створення та розвитку транспортно-логістичних кластерів.
- Створення системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів для транспортно-логістичних кластерів.

Формуванню логістичної стратегії розвитку на принципах кластеризації та в межах євроінтеграційних процесів в Україні (навіть, чи навпаки тим більше в умовах російської агресії) присвячено дослідження С. І. Гриценка та В. З. Нініч, пропозиції якого сприятимуть: мінімізації загальних логістичних витрат; поліпшенню якості логістичного сервісу; інвестиціям у логістичну інфраструктуру [4].

Серед сучасних досліджень даної проблеми слід виділити роботи таких вчених, як: В. Ляшенко, Н. Трушкіна [5]; К. Озарко, В. Челомбитко [6]; С. Гриценко, А. Гречковська, М. Кордяк, А. Таранич [7-11], Д. Лазаренко, В. Уткін [12], які по-різному оцінюють роль і значення, функції і завдання кластерів.

Аналіз даних джерел дозволяє зробити такі висновки: Транспортно-логістичні кластери є ефективним інструментом розвитку транспортно-логістичної галузі та економіки в цілому.

Метою статті є дослідження можливостей транспортно-логістичних кластерів (ТЛК) у відновленні логістичної інфраструктури як складової економіки України після російської агресії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Російська агресія проти України завдала значних руйнувань інфраструктурі країни, у тому числі транспортно-логістичній. Це призвело до порушення ланцюгів поста-

чань, зростання цін на товари та послуги, а також до погіршення умов для ведення бізнесу.

Війна в Україні має значний вплив на транспортну сферу країни. Найбільше постраждали морський і залізничний транспорт.

Морський транспорт України є одним із ключових секторів економіки країни. Війна призвела до серйозних економічних викликів для країни.

Зокрема, контроль над деякими українськими портами був обмежений або втрачений через воєнні дії. Закриття або обмеження роботи портів суттєво вплинули на здійснення експорту та імпорту. Україна має великий потенціал у морському транспорті, оскільки її порти є ключовим елементом транспортної інфраструктури для торгівлі з іншими країнами, особливо для об'ємного вантажного транспорту.

Зміни в контролі над територіями та портами, а також економічні втрати внаслідок зменшення торгівлі, вплинули на економіку країни та національний бюджет. Важливою задачею для України було б відновлення функціонування портів та забезпечення безпеки для транспортних маршрутів з метою відновлення міжнародного торгового- економічного обміну.

Залізничний транспорт також є важливим сектором економіки України. Він забезпечує перевезення вантажів та пасажирів по всій країні. Пошкодження залізничних шляхів, мостів та інфраструктури може призвести до обмежень у роботі залізниці, збільшення часу та витрат на перевезення. Крім того, війна викликала зміни в маршрутах та обставинах перевезення через обмеження доступу до певних територій.

Збільшення витрат на перевезення може також виникнути через загальні економічні проблеми, зокрема під впливом військових подій, а також через зміни в тарифах та інших економічних факторах.

Для подальшого відновлення та покращення функціонування залізничного транспорту України буде важливою задачею відновлення пошкодженої інфраструктури, забезпечення безпеки перевезень та покращення ефективності системи залізничного транспорту.

За даними Державної служби статистики України, у 2022 році обсяги перевезень вантажів в Україні скоротилися на 20% порівняно з 2021 роком. Вартість логістичних послуг у 2022 році зростає на 25% порівняно з 2021 роком (див. таблицю).

Таблиця

Перевезено вантажів вантажообіг у 2023 році¹ [13]

		Січень	Січень-лютий	Січень-березень	Січень-квітень	Січень-травень	Січень-червень	Січень-липень	Січень-серпень	Січень-вересень
Обсяг перевезених вантажів	млн т	22,2	45,5	71,9	98,1	123,5	149,7	177,5	206,5	235,1
	у % до відповідного періоду 2022 р.	47,8	52,7	67,4	77,2	83,0	88,0	91,6	94,9	97,1
Вантажообіг	млн ткм	12812,5	25619,6	39544,3	53027,4	65842,9	79181,8	92454,6	106122,6	119446,1
	у % до відповідного періоду 2022 р.	56,6	59,8	71,3	77,4	81,1	85,7	88,0	90,2	91,6

¹ Дані наведено без урахування тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велись) бойові дії.

Основні характеристики транспортно-логістичних кластерів:

Географічна концентрація – підприємства транспортно-логістичного кластера розташовані в одному географічному районі. Така концентрація дозволяє підприємствам бути фізично близькими одне до одного, що полегшує швидку та зручну взаємодію, обмін ресурсами та інформацією.

Взаємозалежність підприємств – підприємства в кластері взаємопов'язані між собою. Це може бути через постачання ресурсів, взаємну підтримку у вирішенні логістичних завдань або спільний розвиток нових технологій. Взаємозалежність дозволяє кожному підприємству отримувати переваги від спільної діяльності.

Спеціалізація підприємств – підприємства в транспортно-логістичному кластері спеціалізуються на конкретних видах логістичних послуг або функціях. Спеціалізація дозволяє кожному підприємству стати експертом у своєму сегменті, підвищуючи тим самим ефективність та конкурентоспроможність.

Багато країн в сучасному світі активно використовують кластерний підхід як стратегічний інструмент для відновлення та розвитку своїх економік. Цей підхід передбачає об'єднання підприємств, дослідницьких установ, технологічних інкубаторів та інших гравців у спільні галузеві кластери для стимулювання інновацій, підтримки підприємництва та збільшення конкурентоспроможності. Ось кілька прикладів з різних частин світу:

Швеція є однією з країн, яка успішно використовує кластерний підхід у розвитку економіки. Наприклад, у місті Мальмьо існує кластер відновлюваної енергії, де підприємства, дослідницькі центри та університети співпрацюють для розвитку та впровадження нових технологій в області відновлюваної енергії.

Сполучені Штати також активно використовують кластери для стимулювання розвитку різних секторів. Наприклад, в Силіконовій долині розташовано велику кількість технологічних компаній та інноваційних стартапів, які взаємодіють для сприяння інновацій та розвитку нових технологій.

Німеччина використовує кластерний підхід в різних галузях, включаючи автомобільну промисловість та машинобудування. Великі індустріальні кластери, такі як «Automotive Cluster Berlin-Brandenburg», сприяють співпраці між підприємствами, дослідницькими установами та урядовими органами для підтримки інновацій та конкурентоспроможності.

Ізраїль став відомим своїм технологічним кластером, особливо у сфері високих технологій. Технопарки та інкубатори сприяють розвитку стартапів та взаємодії між підприємствами, дослідницькими установами та інвесторами.

У багатьох випадках успіх кластерів полягає в створенні сприятливого середовища для співпраці, обміну інформацією та ресурсами, а також підтримки досліджень та інновацій. Кластери допомагають створити критичну масу, яка сприяє ефективнішому використанню ресурсів та забезпеченню стійкого економічного розвитку.

В Україні існує ряд транспортно-логістичних кластерів, які об'єднують підприємства, що надають логістичні послуги. Кластери розташовані в різних регіонах країни, вони спеціалізуються на різних видах транспорту та логістичних послуг.

Одним із найбільших транспортно-логістичних кластерів в Україні є Львівський кластер логістики. Кластер об'єднує понад 100 підприємств, які надають логістичні послуги в регіоні. Кластер спеціалізується на автомобільних, залізничних та повітряних перевезеннях.

Другим за величиною є Одеський кластер логістики. Кластер об'єднує понад 80 підприємств, які надають логістичні послуги в регіоні. Кластер спеціалізується на морських, автомобільних та залізничних перевезеннях.

Транспортно-логістичні кластери в Україні досягли певних успіхів у розвитку галузі логістики. Зокрема, кластери сприяли:

- розвитку транспортної інфраструктури. Кластери сприяли будівництву та реконструкції доріг, залізничних колій, аеропортів та портів;

- покращенню ефективності логістичних процесів. Кластери сприяли розвитку інновацій у галузі логістики, що призвело до скорочення витрат та підвищення продуктивності;

- створенню нових робочих місць. Кластери сприяли розвитку нових галузей економіки, пов'язаних з логістикою.

Однак, транспортно-логістичні кластери в Україні також стикаються з певними проблемами. Зокрема, кластери:

- мають недостатнє фінансування. Кластери потребують додаткового фінансування для реалізації своїх проєктів;

- мають недостатню підтримку з боку органів влади. Органи влади не завжди забезпечують належну підтримку транспортно-логістичним кластерам.

Для вирішення цих проблем необхідно забезпечити належне фінансування та підтримку транспортно-логістичним кластерам з боку органів влади. Також необхідно розробити ефективні механізми співпраці між підприємствами, органами влади та залученими організаціями.

У контексті повоєнного відновлення економіки України ТЛК можуть відігравати важливу роль у таких напрямках.

Відновлення транспортно-логістичної інфраструктури. ТЛК можуть сприяти відновленню зруйнованих транспортних шляхів, складів, терміналів та інших об'єктів транспортно-логістичної інфраструктури.

Транспортно-логістичні кластери можуть сприяти оцінці збитків, визначенню пріоритетів відновлення та визначенню термінів. Це допомагає ефективно розподіляти ресурси для відновлення найбільш критичних об'єктів.

Транспортно-логістичні кластери забезпечують можливість спільного використання ресурсів між різними учасниками галузі. Це може включати транспортні засоби, обладнання, персонал та інші ресурси, що сприяє більш ефективному та швидкому відновленню.

Транспортно-логістичні кластери можуть допомагати у координації дій між різними галузями та урядовими органами для забезпечення ефективного відновлення. Це може включати планування проєктів, логістику та спільну стратегію відновлення.

Транспортно-логістичні кластери можуть стимулювати впровадження інновацій та новітніх технологій для поліпшення якості та ефективності відновлення. Це може включати використання цифрових технологій, систем відстеження, та автоматизації процесів.

Транспортно-логістичні кластери можуть сприяти малим та середнім підприємствам, які можуть виявитися особливо вразливими під час кризи. Це може включати фінансову підтримку, консультації та спільні ініціативи.

Кластери можуть організовувати навчальні та розвиваючі програми для підготовки кадрів, необхідних для реалізації відновлення та впровадження нових технологій у галузі.

ТЛК можуть об'єднувати свої ресурси та обладнання для відновлення пошкоджених об'єктів інфраструктури. Наприклад, ТЛК можуть об'єднувати свої склади для зберігання матеріалів і обладнання, необхідні для відновлення доріг та мостів. Це дозволить їм заощадити кошти та прискорити темпи відновлення.

Об'єднання ресурсів дозволяє економити кошти, оскільки підприємства можуть спільно використовувати складські приміщення, транспорт та інше обладнання. Це сприяє оптимізації витрат і уникненню дублювання ресурсів.

Об'єднання ресурсів дозволяє прискорити темпи відновлення, оскільки підприємства можуть спільно працювати над різними етапами проекту. Це особливо важливо під час відновлення після катастроф та екстремальних ситуацій.

Об'єднання складів та інфраструктурних об'єктів дозволяє оптимізувати логістику та забезпечити ефективний розподіл матеріалів та обладнання для відновлення інфраструктури.

Підприємства в ТЛК можуть об'єднувати свої знання та експертизу для вирішення технічних аспектів відновлення. Це дозволяє ефективніше розв'язувати проблеми та уникати затримок у процесі відновлення.

Об'єднання підприємств може дозволити здійснювати масштабні закупівлі матеріалів та обладнання, отримуючи вигоди від знижок від постачальників.

Об'єднання ресурсів ТЛК може бути важливим елементом відповіді на урядові ініціативи щодо відновлення інфраструктури. Взаємодія з урядом може сприяти отриманню фінансування та інших ресурсів.

ТЛК можуть об'єднувати свої експертні знання та досвід для розробки проектів відновлення транспортно-логістичної інфраструктури. Наприклад, ТЛК можуть об'єднувати свої знання про логістичні процеси та технології для розробки проектів відновлення аеропортів або морських портів. Це дозволить розробити більш ефективні та економічно обґрунтовані проекти.

Об'єднання експертних знань дозволяє розробляти проекти на основі спільного розуміння логістичних, інженерних та технічних аспектів відновлення. Це сприяє збалансованому та комплексному підходу до проектів.

ТЛК можуть використовувати свої знання про логістичні процеси для розробки оптимальних та ефективних схем роботи відновлюваних об'єктів. Це включає в себе оптимізацію транспортних маршрутів, складських операцій та інших логістичних аспектів.

Об'єднання експертних знань дозволяє інтегрувати сучасні технології в проекти відновлення. Наприклад, використання цифрових технологій для моніторингу та управління, що сприяє підвищенню ефективності та забезпечує стабільну роботу інфраструктури.

Збір та об'єднання експертних знань дозволяє розробляти більш економічно обґрунтовані проекти, з урахуванням витрат, підтримки технологій та вимог забезпечення сталого розвитку.

ТЛК, об'єднуючи експертні знання, створюють сприятливе середовище для розробки та впровадження інноваційних рішень, що можуть підвищити якість та продуктивність відновлюваних об'єктів.

Об'єднання експертів також дозволяє організувати навчальні та розвиваючі програми для підготовки кадрів, необхідних для успішної реалізації проектів відновлення.

ТЛК можуть виступати як єдиний контактний центр для потенційних інвесторів, які зацікавлені в інвестуванні у відновлення транспортно-логістичної інфраструктури. Це дозволить ТЛК полегшити процес залучення інвестицій та прискорити темпи відновлення.

Єдина точка контакту у вигляді центру дозволяє інвесторам звертатися за інформацією, уточненнями та консультаціями щодо інвестицій у відновлення транспортно-логістичної інфраструктури.

Один центральний контакт може спростити процес взаємодії з різними агентствами, органами та підприємствами, що залучені у відновлення. Це допомагає уникнути бюрократичних перешкод та зменшує можливість затримок.

Єдина інформаційна точка дозволяє інвесторам одержувати консистентну та актуальну інформацію щодо можливостей інвестування та перспектив відновлення.

Функція єдиного центру може сприяти побудові довіри інвесторів, оскільки вони мають можливість спілкуватися з однією авторитетною інстанцією, відомою за своєю компетентністю та об'єктивністю.

Центр може виступати як координатор та фасилітатор партнерства між різними стейкхолдерами, включаючи урядові органи, підприємства та інші зацікавлені сторони.

Єдина точка контакту дозволяє оптимізувати використання ресурсів, таких як інформаційні технології, комунікаційні засоби та кадрові ресурси.

Розширення мережі ТЛК дозволить залучити до процесу відновлення більшу кількість підприємств та організацій. Це підвищить ефективність та оперативність відновлення.

Завпровадження інноваційних технологій дозволить ТЛК підвищити ефективність та продуктивність відновлення транспортно-логістичної інфраструктури. Це може включати використання нових матеріалів, обладнання та методів роботи.

Розвиток логістичної інфраструктури. ТЛК можуть сприяти розвитку нової логістичної інфраструктури, що відповідає сучасним потребам економіки України.

ТЛК можуть об'єднувати ресурси та досвід своїх учасників для реалізації масштабних проектів з будівництва та реконструкції транспортно-логістичних об'єктів. Це дозволить їм заощадити кошти та прискорити темпи реалізації проектів.

Наприклад, ТЛК можуть об'єднатися для будівництва нового міжнародного аеропорту в Києві. Цей проект є важливим для розвитку економіки України, оскільки дозволить країні приймати більше міжнародних рейсів та підвищити конкурентоспроможність українських товарів та послуг на світових ринках.

ТЛК можуть сприяти впровадженню інноваційних технологій у логістиці. Це дозволить їм підвищити ефективність логістичних операцій та заощадити кошти.

Наприклад, ТЛК можуть використовувати автоматизовані системи управління складами, щоб підвищити ефективність зберігання та відвантаження товарів. Вони також можуть використовувати цифрові технології для відстеження руху товарів та оптимізації маршрутів доставки.

ТЛК можуть розробляти нові логістичні схеми та маршрути, що відповідають сучасним потребам бізнесу. Це дозволить їм підвищити ефективність логістичних операцій та заощадити кошти.

Створення нових робочих місць. ТЛК можуть сприяти створенню нових робочих місць у сфері логістики.

Підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. ТЛК можуть сприяти підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних підприємств за рахунок підвищення ефективності їхньої логістики.

Для того щоб ТЛК в Україні змогли реалізувати свій потенціал, необхідне проведення низки заходів, зокрема:

Розробка нормативно-правової бази, яка сприятиме розвитку ТЛК.

Нормативно-правова база є важливим інструментом для розвитку транспортно-логістичного комплексу (ТЛК). Вона визначає правові основи діяльності ТЛК, регулює відносини між суб'єктами логістичної діяльності, сприяє створенню сприятливих умов для розвитку ТЛК.

Для розробки нормативно-правової бази, яка сприятиме розвитку ТЛК, необхідно враховувати такі фактори:

- *світові тенденції розвитку логістики.* Україна повинна адаптувати своє законодавство до світових тенденцій розвитку логістики, зокрема, до розвитку мультимодальних логістичних послуг, інтеграції логістичної галузі з іншими секторами економіки, розвитку міжнародного співробітництва в галузі логістики;

- *національні інтереси України.* Нормативно-правова база повинна відповідати національним інтересам України, зокрема, сприяти розвитку економіки країни, підвищенню її конкурентоспроможності, створенню робочих місць;

- *реальну ситуацію в Україні.* Нормативно-правова база повинна враховувати реальну ситуацію в Україні, зокрема, необхідність відновлення транспортної інфраструктури, яка була пошкоджена або знищена внаслідок війни.

Основні напрямки розробки нормативно-правової бази, яка сприятиме розвитку ТЛК, включають:

Реформування транспортного законодавства. Необхідно реформувати транспортне законодавство з метою створення сприятливих умов для розвитку всіх видів транспорту, що використовують у ТЛК.

Розробка нормативно-правових актів, які регулюють діяльність транспортно-логістичних кластерів. Необхідно розробити нормативно-правові акти, які регулюють діяльність транспортно-логістичних кластерів, зокрема, порядок їх створення, функціонування та управління.

Розробка нормативно-правових актів, які сприяють розвитку мультимодальних логістичних послуг. Необхідно розробити нормативно-правові акти, які

сприяють розвитку мультимодальних логістичних послуг, зокрема, порядок взаємодії суб'єктів логістичної діяльності, які надають різні види транспортних послуг.

Розробка нормативно-правових актів, які сприяють інтеграції логістичної галузі з іншими секторами економіки. Необхідно розробити нормативно-правові акти, які сприяють інтеграції логістичної галузі з іншими секторами економіки, зокрема, з промисловістю та туризмом.

Розробка нормативно-правових актів, які сприяють розвитку міжнародного співробітництва в галузі логістики. Необхідно розробити нормативно-правові акти, які сприяють розвитку міжнародного співробітництва в галузі логістики, зокрема, у сфері узгодження нормативно-правової бази та співпраці між логістичними компаніями різних країн.

Розробка нормативно-правової бази, яка сприятиме розвитку ТЛК, є важливим завданням для забезпечення економічного зростання України. Вона дозволить створити сприятливі умови для розвитку ТЛК, підвищити його ефективність та конкурентоспроможність на світовому ринку.

Забезпечення фінансової підтримки створення та розвитку ТЛК.

Фінансова підтримка є важливим інструментом для розвитку транспортно-логістичного комплексу (ТЛК). Вона дозволяє суб'єктам логістичної діяльності отримувати додаткові ресурси для реалізації своїх проєктів, що сприяє розвитку ТЛК.

Існує ряд джерел фінансової підтримки для створення та розвитку ТЛК, зокрема:

Державні фінанси. Держава може надавати фінансову підтримку ТЛК у формі грантів, позик та інших форм підтримки.

Бізнес-фінанси. Бізнес-структури можуть інвестувати в розвиток ТЛК.

Міжнародна фінансова допомога. Міжнародні організації та країни можуть надавати фінансову допомогу для розвитку ТЛК в Україні.

Для забезпечення ефективної фінансової підтримки створення та розвитку ТЛК необхідно враховувати такі фактори:

Цілі та завдання розвитку ТЛК. Фінансова підтримка повинна бути спрямована на досягнення конкретних цілей та завдань розвитку ТЛК.

Реальні потреби суб'єктів логістичної діяльності. Фінансова підтримка повинна відповідати реальним потребам суб'єктів логістичної діяльності.

Доступність фінансових ресурсів. Фінансова підтримка повинна бути доступною для суб'єктів логістичної діяльності.

Основні напрямки фінансової підтримки створення та розвитку ТЛК включають:

Фінансування будівництва та реконструкції транспортної інфраструктури. Цей напрямок є пріоритетним для розвитку ТЛК, оскільки дозволяє підвищити пропускну здатність транспортної інфраструктури та забезпечити її відповідність сучасним вимогам.

Фінансування розвитку логістичних послуг. Цей напрямок спрямований на розвиток нових видів логістичних послуг, зокрема, мультимодальних логістичних послуг, інтеграції логістичної галузі з іншими секторами економіки, розвитку міжнародного співробітництва в галузі логістики.

Фінансування навчання та підготовки кадрів для логістичної галузі. Цей напрямок спрямований на підвищення кваліфікації кадрів для логістичної галузі та забезпечення її відповідністю сучасним вимогам.

Забезпечення фінансової підтримки створення та розвитку ТЛК є важливим завданням для забезпечення економічного зростання України. Вона дозволить створити сприятливі умови для розвитку ТЛК, підвищити його ефективність та конкурентоспроможність на світовому ринку.

У контексті повоєнного відновлення України фінансова підтримка створення та розвитку ТЛК є особливо важливою. Вона дозволить відновити транспортну інфраструктуру, яка була пошкоджена або знищена внаслідок війни, а також сприятиме розвитку нових логістичних послуг, які будуть відповідати потребам сучасного ринку.

Транспортні термінали є важливим елементом транспортно-логістичного комплексу, вони забезпечують зберігання та перевантаження вантажів. Фінансова підтримка будівництва та реконструкції логістичних терміналів є важливим напрямом розвитку ТЛК. Вона дозволяє підвищити пропускну здатність терміналів, а також забезпечити їх відповідність сучасним вимогам.

Створення системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів для ТЛК.

Кваліфіковані кадри є важливим фактором успішного розвитку транспортно-логістичного комплексу (ТЛК). Вони забезпечують ефективну роботу транспортної інфраструктури, розвиток логістичних послуг та підвищення конкурентоспроможності ТЛК на світовому ринку.

Для створення ефективної системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів для ТЛК необхідно враховувати такі фактори:

Світові тенденції розвитку логістики. Система підготовки кадрів повинна відповідати світовим тенденціям розвитку логістики, зокрема, розвитку мультимодальних логістичних послуг, інтеграції логістичної галузі з іншими секторами економіки, розвитку міжнародного співробітництва в галузі логістики.

Національні інтереси України. Система підготовки кадрів повинна відповідати національним інтересам України, зокрема, сприяти розвитку економіки країни, підвищенню її конкурентоспроможності, створенню робочих місць.

Реальну ситуацію в Україні. Система підготовки кадрів повинна враховувати реальну ситуацію в Україні, зокрема, необхідність відновлення транспортної інфраструктури, яка була пошкоджена або знищена внаслідок війни.

Основні напрямки створення системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів для ТЛК включають:

Розробка навчальних програм. Необхідно розробити навчальні програми, які відповідають сучасним вимогам до підготовки та підвищення кваліфікації кадрів для ТЛК.

Залучення кваліфікованих викладачів. Необхідно залучити до викладання кваліфікованих викладачів, які мають досвід роботи в галузі логістики.

Забезпечення матеріально-технічної бази. Необхідно забезпечити навчальні заклади матеріально-технічною базою, яка відповідає вимогам до підготовки та підвищення кваліфікації кадрів для ТЛК.

Створення системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів для ТЛК є важливим завданням для забезпечення економічного зростання України. Вона дозволить забезпечити ТЛК кваліфікованими кадрами, які відповідають сучасним вимогам, що сприятиме підвищенню ефективності ТЛК та його конкурентоспроможності на світовому ринку.

В контексті повоєнного відновлення України створення системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів для ТЛК є особливо важливою. Вона дозволить відновити транспортну інфраструктуру, яка була пошкоджена або знищена внаслідок війни, а також сприятиме розвитку нових логістичних послуг, які будуть відповідати потребам сучасного ринку.

Такі термінали є важливим елементом транспортно-логістичного комплексу, вони забезпечують зберігання та перевантаження вантажів. Для ефективної роботи таких терміналів необхідні кваліфіковані кадри, які мають знання та навички в галузі логістики.

Для підготовки таких кадрів необхідно створити систему підготовки та підвищення кваліфікації, яка відповідатиме сучасним вимогам. Ця система повинна включати розробку навчальних програм, залучення кваліфікованих викладачів та забезпечення матеріально-технічної бази.

Висновки дослідження. Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволяє зробити такі висновки:

ТЛК є ефективним інструментом розвитку транспортно-логістичної галузі та економіки в цілому.

Транспортно-логістичний комплекс є ефективним інструментом розвитку транспортно-логістичної галузі та економіки в цілому. Він сприяє:

Покращенню ефективності логістичних процесів. ТЛК дозволяє об'єднати ресурси різних суб'єктів логістичної діяльності, що сприяє підвищенню ефективності логістичних процесів, зокрема, скорочення витрат та підвищення продуктивності.

Розвитку мультимодальних логістичних послуг. ТЛК сприяє розвитку мультимодальних логістичних послуг, які поєднують різні види транспорту. Це дозволяє підвищити конкурентоспроможність логістичних послуг на світовому ринку.

Інтеграції логістичної галузі з іншими секторами економіки. ТЛК сприяє інтеграції логістичної галузі з іншими секторами економіки, зокрема, з промисловістю та туризмом. Це дозволяє підвищити ефективність цих секторів економіки.

Розвитку міжнародного співробітництва в галузі логістики. ТЛК сприяє розвитку міжнародного співробітництва в галузі логістики. Це дозволяє українським підприємствам виходити на світовий ринок.

В контексті повоєнного відновлення України ТЛК має особливе значення. Він може сприяти відновленню транспортної інфраструктури, яка була пошкоджена або знищена внаслідок війни, а також підвищенню ефективності логістичних процесів, що є важливими для відновлення економіки країни.

Ось деякі конкретні приклади того, як ТЛК сприяє розвитку економіки:

ТЛК дозволяє підприємствам оптимізувати логістичні процеси, що дає їм можливість скоротити витрати та підвищити прибуток.

ТЛК сприяє розвитку нових секторів економіки, зокрема, туризму та електронної комерції.

ТЛК створює нові робочі місця.

У контексті повоєнного відновлення економіки України ТЛК можуть відігравати важливу роль у відновленні транспортно-логістичної інфраструктури, створенні нових робочих місць та підвищенні конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.

В контексті повоєнного відновлення економіки України транспортно-логістичні кластери (ТЛК) можуть відігравати важливу роль у ряді ключових аспектів:

Відновлення Транспортно-логістичної Інфраструктури:

ТЛК можуть взяти на себе ініціативу з відновлення пошкодженої транспортно-логістичної інфраструктури. Це включає відновлення доріг, залізниць, аеропортів, морських та річкових портів.

Створення Нових Робочих Місць:

Розвиток ТЛК сприяє створенню нових робочих місць в галузі логістики, транспорту, складської діяльності, а також супутніх галузей. Це може допомогти у вирішенні проблеми безробіття та забезпечити соціальну стабільність.

ТЛК можуть сприяти оптимізації логістичних процесів через ефективне використання ресурсів та інфраструктури, що в свою чергу полегшує відновлення торговельних зв'язків та перевезень.

Транспортно-логістичні кластери можуть стати привабливою платформою для інвесторів, які зацікавлені в розвитку та відновленні логістичної галузі. Це може включати як внутрішні, так і зовнішні інвестиції.

ТЛК можуть стати центрами для розробки та впровадження інновацій у сфері транспорту та логістики. Застосування сучасних технологій може підвищити ефективність та конкурентоспроможність галузі.

ТЛК можуть створити сприятливе середовище для участі малих та середніх підприємств у спільних проєктах, що сприяє їхньому розвитку та підвищенню конкурентоспроможності.

В процесі відновлення економіки, ТЛК можуть враховувати принципи сталого розвитку, сприяючи екологічній ефективності та забезпечуючи довгострокову сталість галузі.

Оптимізація логістичних процесів в ТЛК може допомогти зменшити витрати на транспортування та зберігання товарів, що є важливим фактором для економічного відновлення.

Загалом, розвиток транспортно-логістичних кластерів може стати стратегічним кроком для відновлення економіки України, сприяючи розвитку інфраструктури, залученню інвестицій та створенню нових можливостей для бізнесу.

Рекомендації для Влади:

Створення програм та ініціатив, які стимулюють розвиток транспортно-логістичних кластерів, таких як податкові пільги, фінансова підтримка та інші ініціативи.

Приділення особливої уваги вдосконаленню транспортної інфраструктури, включаючи дороги, залізниці, порти та аеропорти.

Сприяння привабливості ТЛК для інвесторів через створення сприятливого інвестиційного клімату та прозорих умов для бізнесу.

Розробка та впровадження ефективного регулюючого та стандартизаційного середовища для гармонізації роботи ТЛК та підвищення їхньої ефективності.

Інвестування у навчання та розвиток кадрів, які мають спеціалізовані навички в галузі логістики та транспорту.

Рекомендації для Бізнесу:

Активна участь у формуванні та розвитку транспортно-логістичних кластерів, співпраця з іншими підприємствами для спільного вирішення галузевих завдань.

Застосування сучасних технологій та інновацій у логістичних процесах для підвищення ефективності та конкурентоспроможності.

Розробка стратегій для оптимізації транспортних маршрутів, зменшення витрат та підвищення якості обслуговування.

Розвиток партнерських відносин із міжнародними та національними партнерами для забезпечення ефективного міжнародного та внутрішнього перевезення.

Рекомендації для Громадськості:

Збільшення уваги до освіти та навчання в галузі логістики, щоб забезпечити високий рівень кваліфікації працівників.

Підтримка громадськими організаціями ініціатив з розвитку ТЛК, включаючи участь в обговореннях, внесення пропозицій та наголошення на важливості цього напрямку.

Залучення у громадські обговорення та ініціативи щодо екологічного вдосконалення транспортно-логістичних процесів та інфраструктури.

Посилення інформування громадськості щодо важливості ТЛК у відновленні економіки та їхнього впливу на підвищення якості життя.

Заохочення громадян до активної участі у роботі ТЛК та обговоренні питань, пов'язаних із транспортом та логістикою.

Ці рекомендації можуть допомогти всім зацікавленим сторонам спільно працювати над розвитком транспортно-логістичних кластерів та сприяти відновленню економіки України.

Формування ТЛК в Україні є одним із важливих напрямків державної політики щодо відновлення економіки країни.

Список використаних джерел

1. Грищенко С. С., Міщенко С. В., Яковенко О. В. Транспортно-логістичні кластери як інструмент повоєнного відновлення економіки України. *Логістика*. 2023, С. 13–20.
2. Яковенко О. В. Роль транспортно-логістичних кластерів у відновленні економіки України. Львів: Львівська політехніка, 2023.
3. Мельник А. В., Ковальчук О. М. Розвиток транспортно-логістичних кластерів в Україні. Львів: Львівська політехніка, 2023.
4. Grytsenko S. I., Ninich V. Z. Clustering of logistics supply chains in the process of Ukraine's eurointegration. *Intellectualization of logistics and Supply Chain Management*. 2023. Vol. 20. P. 46–57. URL: <https://smart-scm.org/en/journal-20-2023/clustering-of-logistics-supply-chains-in-the-process-of-ukraine-s-eurointegration/>. DOI: <https://doi.org/10.46783/smart-scm/2023-20-5>.
5. Liashenko V., Trushkina N. Cluster component of sustainable regional development: romanian practice and ukrainian realities. *Economic herald of the Donbas*. 2021.

№ 4(66). P. 11-18. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-4\(66\)-11-18](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-4(66)-11-18).

6. Ozarko K., Chelombytko V. Problems of management risks of informative providing of realization of innovations. *Economic herald of the Donbas*. 2022. № 4(70). P. 105-109. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-4\(70\)-105-109](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-4(70)-105-109).

7. Гриценко С. І., Таранич А. В. Стратегія зовнішньоекономічної діяльності кластерних утворень в інформаційній економіці: монографія. ДонНУ. Донецьк, 2010. 227 с.

8. Гриценко С. І. Моделювання системи цінностей екологічного постачання як домінанта транспортно-логістичних кластерів. *Вісник економічної науки України*. 2019. № 1. С. 31-34.

9. Hrytsenko S. I. Formation of environmentally oriented activities of transport and logistics clusters using innovative intellectual technologies. *Cluster Policy of Innovative Development of the National Economy: Integration and Infrastructure Aspects*: collective monograph. Poznań: Wydawnictwo naukowe WSPiA, 2020. S. 335-351.

10. Гриценко С. І. Моделювання стійкого розвитку економіки регіонів на основі транспортно-логістичних систем. *Економічний вісник Донбасу*. 2013. № 2 (32). С. 69-74.

11. Grytsenko S., Hrechkovska A., Kordyak M. Potential Areas of Application of the Cluster Approach to Recovery of the Ukrainian Economy. *Economic Herald of the Donbas*. 2022. № 4(70). P. 5-9. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-4\(70\)-5-9](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-4(70)-5-9).

12. Лазаренко Д. О., Уткін В. П. Синергетичні точки потенційної інтеграції багатофункціональних кластерних систем. *Економічний вісник Донбасу*. 2022. № 2(68). С. 59-65. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-2\(68\)-59-65](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-2(68)-59-65).

13. Державна служба статистики України. 2023. URL: <https://ukrstat.gov.ua/>.

References

1. Hryshchenko, S. S., Mishchenko, S. V., Yakovenko, O. V. (2023). Transportno-lohistychni klasteri yak instrument povoiennoho vidnovlennia ekonomiky Ukrainy [Transport and logistics clusters as a tool for post-war economic recovery of Ukraine]. *Logistics*, pp. 13-20 [in Ukrainian].

2. Yakovenko, O. V. (2023). Rol transportno-lohistychnykh klasteriv u vidnovlenni ekonomiky Ukrainy [The role of transport and logistics clusters in the recovery of the economy of Ukraine]. Lviv, Lvivska politekhnikha [in Ukrainian].

3. Melnyk, A. V., Kovalchuk, O. M. (2023). Rozvytok transportno-lohistychnykh klasteriv v Ukraini [Development of transport and logistics clusters in Ukraine]. Lviv, Lvivska politekhnikha [in Ukrainian].

4. Grytsenko, S. I., Ninich, V. Z. (2023). Clustering of logistics supply chains in the process of Ukraine's Euro-

pean integration. *Intellectualization of logistics and supply chain management*, Vol. 20, pp. 46-57. Retrieved from <https://smart-scm.org/en/journal-20-2023/clustering-of-logistics-supply-chains-in-the-process-of-ukraine-s-euro-integration/>. DOI: <https://doi.org/10.46783/smart-scm/2023-20-5>.

5. Liashenko, V., Trushkina, N. (2021). Cluster component of sustainable regional development: Romanian practice and Ukrainian realities. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Herald of the Donbas*, 4(66), pp. 11-18. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-4\(66\)-11-18](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-4(66)-11-18).

6. Ozarko, K., Chelombytko, V. (2022). Problems of management risks of informative provision of realization of innovations. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Herald of the Donbas*, 4(70), pp. 105-109. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-4\(70\)-105-109](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-4(70)-105-109).

7. Hrytsenko, S. I., Taranich, A. V. (2010). Stratehiia zovnishnoekonomichnoi diialnosti klasternykh utvoren v informatsiini ekonomitsi [Strategy of foreign economic activity of cluster formations in the information economy]. Donetsk, DonNU. 227 p. [in Ukrainian].

8. Hrytsenko, S. I. (2019). Modeliuvannia systemy tsinnosti ekolantsiua postachan yak dominantna transportno-lohistychnykh klasteriv [Modeling the value system of the eco-supply chain as a dominant transport and logistics cluster]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 1, pp. 31-34.

9. Hrytsenko, S. I. (2020). Formation of environmentally oriented activities of transport and logistics clusters using innovative intellectual technologies. *Cluster Policy of Innovative Development of the National Economy: Integration and Infrastructure Aspects*: collective monograph. (pp. 335-351). Poznań, Wydawnictwo naukowe WSPiA.

10. Hrytsenko, S. I. (2013). Modeliuvannia stiikoho rozvytku ekonomiky rehioniv na osnovi transportno-lohistychnykh system [Modeling sustainable development of regional economies based on transport and logistics systems]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Herald of the Donbas*, 2 (32), pp. 69-74 [in Ukrainian].

11. Grytsenko, S., Hrechkovska, A., Kordyak, M. (2022). Potential Areas of Application of the Cluster Approach to Recovery of the Ukrainian Economy. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Herald of the Donbas*, 4(70), pp. 5-9. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-4\(70\)-5-9](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-4(70)-5-9).

12. Lazarenko, D. O., Utkin, V. P. (2022). Synerhetychni tochky potentsiinoi intehratsii bahatofunktsionalnykh klasternykh system [Synergistic points of potential integration of multifunctional cluster systems]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Herald of the Donbas*, 2(68), pp. 59-65. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-2\(68\)-59-65](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-2(68)-59-65) [in Ukrainian].

13. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. (2023). *ukrstat.gov.ua*. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.11.2023

Формат цитування:

Гриценко С. І., Рябчун А. М. Використання інструментарію транспортно-логістичних кластерів у повоєнному відновленні економіки України. *Вісник економічної науки України*. 2023. № 2 (45). С. 169-176. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2023.2\(45\).169-176](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2023.2(45).169-176)

Grytsenko, S. I., Riabchun, A. M. (2023). Using the Tools of Transport and Logistics Clusters in the Post-War Economic Recovery of Ukraine. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 2 (45), pp. 169-176. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2023.2\(45\).169-176](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2023.2(45).169-176)